

दस्तावेज क्र. ८

महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण

यांच्या समोर

नववा मजला, सेंटर-१, वर्ल्ड ट्रेड सेंटर, कफ परेड, मुंबई - ४०० ००५.

दूरध्वनी क्रमांक २२१५ २०१९ फॅक्स - ०२२ - २२१५ ३७६५ ई-मेल : mwwra@mwwra.org

२०१३ चे प्रकरण (दावा) क्र. २

विषय : कुकडी प्रकल्प व प्रवाहाविरुद्ध कोल्हापूर टाईप बंधान्याकडून १.७४ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) पाणी घोड प्रकल्पात सोडण्यासाठी व महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम, २००५ या कायद्याच्या तरतुदीनुसार घोड प्रकल्पात आवश्यक प्रमाणात पाणी साठवण्याच्या परवानगीसंदर्भात केलेला अर्ज क्र. २

- १) श्री बाबुराव काशिनाथ पाचर्णे याचिकाकर्ता क्रमांक १
- २) श्री रावसाहेबदादा पवार
घोडगंगा सहकारी साखर कारखाना लि.
नवरे, ता. शिरूर, जि. पुणे याचिकाकर्ता क्रमांक २
- ३) श्री शिवाजीराव नारायणराव नागवडे,
संस्थापक अध्यक्ष,
श्रीगोंदा एस. कारखाना लि.
पोस्ट: श्रीगोंदा फॅक्टरी, ता. श्रीगोंदा,
जि. अहमदनगर याचिकाकर्ता क्रमांक ३
- ४) श्री बाबुराव काशिनाथ पाचर्णे व इतर याचिकाकर्ता क्रमांक ४
विरुद्ध

प्रधान सचिव (जलसंपत्ती व्यवस्थापन आणि अधिकार क्षेत्र विकास),

जलसंपदा विभाग,

मॅडम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई - ४०००३२ प्रतिवादी

उपस्थित :

अॅड. एस. आर. नारगोलकर, याचिकाकर्ता १ साठी

अॅड. सुरेश पलांडे, याचिकाकर्ते १ आणि ३ साठी

अॅड. जे. व्ही. खुर्जेकर, याचिकाकर्ता २ साठी

अॅड. मीनाक्षी साखरे याचिकाकर्ता ४ साठी

श्रीमती मालिनी शंकर, प्रधान सचिव (जलसंपत्ती व्यवस्थापन, अधिकार क्षेत्र विकास), जलसंपत्ती विभाग, मंत्रालय, मुंबई प्रतिवादीसाठी इतरांसह

श्री सी.ए. बिराजदार, मुख्य अभियंता (एसपी), महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ, जलसंपत्ती विभाग, पुणे

श्री. के. बी. कुलकर्णी, अधीक्षक अभियंता व प्रशासक (अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण), पुणे

श्री. शिवाजी बोलभट, कार्यकारी अभियंता, कुकडी पाटबंधारे विभाग क्र .१, नारायणगाव

श्री राजेंद्रकुमार जाधव, जिल्हाधिकारी, पुणे यांचे जिल्हाधिकारी

श्री. एस. सी. निकम, कार्यकारी अभियंता, जिल्हाधिकारी, अहमदनगर यांचे प्रतिनिधीत्व

प्रा. राम शिंदे, आमदार, कर्जत-जामखेड, जि. अहमदनगर

न्यायसभा : रवी बी. बुधीराजा, अध्यक्ष आणि

चित्कला झुत्सी, सदस्य (अर्थशास्त्र),

दिनांक : २४ मे २०१३

आदेश

न्यायव्यवस्थेच्या माननीय उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी दि. १० मे २०१३ च्या आदेशात महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणास (MWRRA) २०१३ च्या डब्ल्यूपी ४४८९ आणि २०१३ च्या ४५१८ च्या संदर्भात निर्देशित केले:-

“महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम २००५ अन्वये स्थापिलेल्या महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणासाठी हे आहे की पाणी वाटपासाठी त्यांनी योग्य आदेश द्यावे, परंतु दि. १ / २ मार्च २०१३ च्या २०११ च्या लेखी याचिका क्रमांक ७५७ मध्ये (अनुशेष हटविण्यासाठी संस्था आणि विकास आणि इतर विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य आणि इतर) आणि इतर संबंधित बाबींच्या न्यायालयाच्या निर्णयानुसार, १८ मे २०११ च्या परिपत्रकात राज्य सरकारच्या जल धोरणात असे

म्हटले आहे की पिण्याच्या उद्देशाने पाण्याचे वाटप म्हणजे सिंचनाच्या उद्देशाने वाटप करण्यापेक्षा प्राधान्य मिळणे.”

२.० त्यानुसार महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणाने ८ मे, २०१३ रोजी याचिकाकर्ते क्र. १, २, ३, ह्यांना आणि १३ मे २०१३ रोजी याचिकाकर्ता क्र. ४ यांना नोटीसा बजावल्या.

३.० वरील बाबींवरील सुनावणी १८ मे २०१३ रोजी दुपारी १२ वाजता आणि २१ मे २०१३ रोजी ३:०० वाजता ठेवण्यात आली.

४.० थोडक्यात सुनावणी पुढीलप्रमाणे:

४.१ याचिकाकर्ते १ चे ॲडव्होकेट नारगोलकर यांनी महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण कायद्यातील कलम ११ (सी), १२ (६), १२ (७) आणि १२ (१०) या याचिका दाखल केल्याची बाजू मांडली. घोड प्रकल्पातील पाण्याच्या उपलब्धतेची अनिश्चित स्थिती लक्षात घेता, मानद प्राधिकरणाने प्रतिवादीला कुकडी प्रकल्पातून घोड प्रकल्पासाठी योग्य वितरण तत्त्वानुसार १.७४ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) पाणी सोडण्याचे योग्य दिशानिर्देश द्यावेत अशी प्रार्थना केली. या याचिकाकर्त्याने २२/४/२०१३ रोजी जिल्हाधिकारी, पुणे आणि मुख्य अभियंता, अधीक्षक अभियंता व जलसंपत्ती विभाग, पुणे चे कार्यकारी अभियंता यांना अर्ज केला आहे. पुढे जर वरील मागणी पूर्ण झाली नाही तर पिण्याच्या पाण्याची गरज भागविण्यासाठी तेथील लोकांना इतरत्र स्थलांतर करण्याशिवाय पर्याय राहणार नाही. परंतु, त्यांच्या मागणीवर कोणतीही कार्यवाही झालेली नाही.

४.२ याचिकाकर्ते १ आणि ३ साठी ॲडव्होकेट पलांडे यांनी आपली बाजू मांडली की राज्य पाणी धोरणात दिलेली प्राथमिकता पेयजलाच्या उद्देशासाठी प्रथम आहे जी न्याय्य वितरणाच्या तत्त्वानुसार पाळली जाणे आवश्यक आहे. शिरूर, इनामगाव, धनेगाव, तांदळी आणि पशुपालकांसाठी तसेच प्रतिकूल बाधित भागाची गरज भागविण्यासाठी घोड धरणासाठी कुकडी कॉम्प्लेक्समधून पाणी सोडले जावे. ते म्हणाले की आजही कुकडी संकुलात उपलब्ध पाण्याचा वरील भागात सिंचनासाठी वापर केला जात आहे. २२/४/२०१३ रोजी याचिकाकर्त्याने दिलेल्या निवेदनावर जिल्हाधिकाऱ्याकडून कोणतीही कार्यवाही केलेली नाही. शिरूर / घोड प्रकल्पांच्या वरच्या बाजूस ६५ कोल्हापूर टाईप बंधारा (K.T. Weirs) प्रकल्प आहेत जे आजही पाण्याने भरलेले आहेत आणि या कोल्हापूर टाईप बंधाऱ्याचे (K.T. Weirs) पाणी सिंचनासाठी उचलले जात आहे. तथापि, शिरूर, इनामगाव, धनेगाव, तांदळी परिसरातील लोक आणि जनावरे पेयजलाच्या कमतरतेमुळे त्रस्त आहेत.

४.३ अॅड. जे. व्ही. खजुरेकर यांनी याचिकाकर्ता २ ची बाजू मांडली की, शिरूरच्या पलिकडे घोड नदीच्या भागात पाण्याची पूर्णपणे टंचाई निर्माण झाली असून नदीकाठ पूर्णपणे कोरडे झालेले आहेत. परिणामी, मानवांसाठी आणि पशुधनासाठी पिण्याच्या पाण्याची तीव्र टंचाई आहे. घोडगंगा एस. एस. कारखाना यांनी इनामगाव येथे गुरांचा गोठा बांधला, तिथे जवळपास १२००० जनावरे आहेत. कारखाना त्यांना पाणी व चारा पुरवठा करीत आहे. गुरांच्या छावणीची गरज भागवण्यासाठी पाण्याची खरेदी करावी लागणार आहे. शिरूर नदीच्या वरच्या बाजूस नदीचा भाग, जेथे कुकडी कॉम्प्लेक्स ते शिरूर दरम्यानच्या ६५ कोल्हापूर टाईप बंधान्यामधून (K.T. Weirs) शेती सिंचनासाठी पुरेसे पाणी वापरले जात आहे. त्यांनी त्यांच्या युक्तिवादाचे समर्थन २०/५/२०१३ रोजी परगाव मंगरुळ व रेणवाडी कोल्हापूर टाईप बंधान्याच्या (K.T. Weirs) नवीनतम छायाचित्रांनी केले. त्यात त्यांच्याकडे पुरेसे पाणी असल्याचे दिसून आले. याचिकाकर्त्याने कोल्हापूर टाईप बंधान्याचे (K.T. Weirs) दरवाजे उघडण्यासाठी प्रतिवादींना योग्य दिशानिर्देश द्यावेत अशी प्रार्थना केली आहे. जेणेकरून घोड साठ्यात पुरेसे पाणी खाली वाहून जाऊ शकेल. कायद्याच्या कलम १२(७) नुसार "शेपटीपासून डोके" हे तत्त्व पाळले पाहिजे अशी विनंतीही त्यांनी केली. घोडगंगा एस. एस. कारखाना, शिरूर यांचे व्यवस्थापकीय संचालक यांनी पिण्याच्या पाण्याची कमतरता भासणाऱ्या पण जिल्हाधिकाऱ्यांनी पाणीपुरवठा न केलेल्या घोड नदीच्या काठावरील १६ गावांची यादी देखील सादर केली आहे.

४.४ श्री. राजेंद्र नागावडे यांनी याचिकाकर्ते क्रमांक ३ ची बाजू मांडली की श्रीगोंदा तालुक्यातील घोड प्रकल्पाच्या अधिक्षेत्रात जवळपास १९ गावे आहेत ज्यांना पिण्याच्या पाण्याची तीव्र टंचाई आहे. घोड धरणात पाणी उपलब्ध करून देऊन ते पाणी घोड कालव्यात सोडण्याची सोय केली गेली आहे.

४.५ श्री. बिराजदार सीई, के. बी. कुलकर्णी, एसई आणि शिवाजी बोलभट, कुकडीचे ईई यांनी १३/५/२०१३ रोजी कुकडी कॉम्प्लेक्स आणि घोड मधील प्रकल्पांची साठवण स्थिती तसेच १५/७/२०१३ पर्यंतच्या पाण्याचे आरक्षण दर्शविणारा एक तक्ता सादर केला. जे या आदेशाशी जोडलेले आहे (अनुबंध-१). १५/१०/२०१२ रोजी घोड धरणात १.४२९ हजार दशलक्ष घनफूट थेट संचयन असल्याचे नमूद केले होते, ते घोड साठवणीच्या २६% आहे. नोंदीनुसार कुकडी संकुलाच्या डिंभे धरणातून १ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) पाणी सोडण्यात आले. २१/१०/२०१२ रोजी घोड प्रकल्पातील प्रत्यक्ष संचयनाची प्रत्यक्ष उपलब्धता ३८% थेट संचयनाची होती. म्हणूनच, महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण

कायद्यातील तरतुदींना आकर्षित करण्यासाठी पाण्याची कमतरता किंवा त्रास झाला नाही. ६/११/२०१२ आणि ६/३/२०१३ रोजी झालेल्या कालवा सल्लागार समितीच्या बैठकीत कुकडी संकुलातील पाणी सोलापूर जिल्ह्यातील अहमदनगर, पुणे जिल्ह्यातील आणि करमाळा तालुक्यातील गावांसाठी पिण्याच्या पाण्याच्या उद्देशाने राखीव ठेवण्यात आले होते. यासाठीची एकूण वचनबद्धता ६.८२२ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) आहे आणि दोन उष्ण हवामानात ते सोडण्याचा निर्णय घेण्यात आला. पहिले गरम हवामान पिण्याचे पाणी फिरविणे मार्च २०१३ मध्ये होते व दुसरे मे २०१३ मध्ये होते. अधिकाऱ्यांनी नमूद केले की, कुकडी संकुलातील पिंपळगाव जोगे येथे मृत साठवणुकीतून पाणी काढण्याची व्यवस्था अस्तित्वात आहे. पुणे, अहमदनगर जिल्ह्यात व करमाळा तालुक्यातील कुकडी डाव्या काठाच्या कालव्यात विविध टाकी भरण्यासाठी जिल्हाधिकाऱ्यांच्या सूचनेनुसार मे २०१३ च्या तिसऱ्या आठवड्यात कुकडी संकुलातील उपलब्ध पाण्याचा वापर करण्याचे नियोजित असल्याचे या अधिकाऱ्यांनी नमूद केले. पिण्याच्या पाण्यासाठी फक्त सोलापूर जिल्ह्याचा पुढे १३/५/२०१३ नुसार कुकडी संकुलातील उर्वरित पाणी सिंचनासाठी नव्हे तर केवळ पिण्यासाठी वापरले जाण्याची योजना आहे. ६५ कोल्हापूर टाईप बंधान्यामधील (K.T. Weirs) शिल्लक पाणी शिरूरपर्यंत कुकडी धरणाच्या खाली विणलेलेही जिल्हाधिकारी, पुणे यांनी पिण्यासाठी आरक्षित केले आहे. हे स्पष्टपणे नमूद केले गेले आहे की जर द्वितीय पेयजल परिभ्रमण (सोडणे) पासून कुकडी डाव्या काठाच्या कालव्यातून पाणी सोडले गेले तर याचिकाकर्त्याने विनंती केल्यानुसार पिण्याच्या पाण्याच्या कार्यक्रमावर विपरित परिणाम होईल. जिल्हाधिकाऱ्यांना याचिकाकर्त्यांनी उत्तर दिले की शिरूर भोवतालचा परिसर त्यांनी जिल्हाधिकाऱ्यांनी सादर केलेल्या पिण्याच्या पाण्याच्या कार्यक्रमात २२/४/२०१३ रोजी जिल्हाधिकारी प्रतिनिधींनी दर्शविला.

- ४.६. याचिकाकर्त्यांच्या वकिलांनी असे उत्तर दिले की त्यांनी दिनांक २२/४/२०१३ रोजी निवेदनातून जिल्हाधिकाऱ्यांच्या निदर्शनास आणून दिलेल्या शिरूरच्या क्षेत्राचा जिल्हाधिकाऱ्यांनी तयार केलेल्या पिण्याच्या पाण्याच्या कार्यक्रमात विचार केला नाही. ही गावे घोड नदीच्या काठावर असून ती पूर्णपणे कोरडी आहे व पिण्याच्या उद्देशाने ग्रामस्थांना पाणी मिळत नाही. त्यांनी घोड नदीत ज्याची १०० दशलक्ष घनफूट (mcft) क्षमता आहे त्याच्या नैसर्गिक डोहामध्ये (नदी पत्र खळग्यातील साठवण) कुकडीच्या आऊटलेट क्र. ७३ मधून पाणी सोडण्याची विनंती केली. पुढे त्यांनी कुकडीच्या डाव्या काठाच्या कालव्यातून दुसऱ्या पिण्याच्या पाण्याच्या फिरत्या चक्रगतीच्या वेळी कमीतकमी ५० दशलक्ष घनफूट (mcft) पाणी सोडण्याची विनंती केली. पुढे श्री. नागवडे यांनी श्रीगोंदा तालुक्यातील गावांसाठी अजून ५०

दशलक्ष घनफूट (mcft) सोडण्याची विनंती केली. वकिलांना त्यांच्या विनंतीस पाठिंबा देण्यासाठी गावांची यादी सादर करण्याचे आदेश प्राधिकरणाने दिले.

४.७ प्रो. राम शिंदे, आमदार, कर्जत-जामखेड, जि. अहमदनगर म्हणाले की, गंभीरपणे दुष्काळग्रस्त गावांसाठी त्यांची गरज भागविण्यासाठी जिल्हाधिकाऱ्यांनी मेच्या तिसऱ्या आठवड्यात दुसऱ्या पिण्याच्या पाण्याचे आवर्तनाचे नियोजन केले आहे. पिण्याच्या पाण्याचे आवर्तन करण्याचा हा कार्यक्रम बदलू नये, अशी विनंती त्यांनी केली कारण त्या भागाला पाण्याची गरज जास्त प्रमाणात आहे.

४.८ श्री. निकम, कार्यकारी अभियंता, जिल्हाधिकारी, अहमदनगर यांचे प्रतिनिधी, यांनी दिनांक २०/५/२०१३ रोजी लेखी निवेदन सादर केले, ज्याच्या प्रती पक्षांना देण्यात आल्या. ज्या गावांनी पाण्याची मागणी केली होती त्यांना आधीच टँकरद्वारे पाणीपुरवठा होत असल्याचे त्यांनी नमूद केले. यापैकी एकही गाव पिण्याच्या पाण्यापासून वंचित राहिले नाही.

४.९ श्री राजेंद्रकुमार जाधव, उपजिल्हाधिकारी, पुणे यांचे प्रतिनिधित्व करणारे जिल्हाधिकाऱ्यांनी २१/५/२०१३ रोजी लेखी निवेदन दिले होते, ज्याच्या प्रती पक्षांना देण्यात आल्या. ज्या गावांनी पाण्याची मागणी केली आहे त्यांना आधीच टँकरद्वारे पिण्याचे पाणी दिले जात असल्याचे त्यांनी स्पष्टपणे नमूद केले. जिल्हाधिकारी, पुणे यांच्या आदेशानुसार सिंचनासाठी वापरण्यात येणारे विविध विद्युत पंप जप्त करण्यात आले असल्याचेही त्यांनी नमूद केले. महाडिकॉमने २०/५/२०१३ रोजी अहवाल दिला की लोडशेडिंगची अंमलबजावणी आणि कृषी पंपांचे कनेक्शन तोडण्यासाठीची कारवाई यापूर्वीच केली गेली आहे.

५.० वरील सर्व मुद्दे लक्षात घेता आम्ही असे मत व्यक्त करतो की खालील पैलूंवर विचार करणे आवश्यक आहे:

५.१ विद्यमान प्रकरणात, याचिकेच्या परिशिष्ट ३ मध्ये त्यांनी नमूद केल्यानुसार याचिकाकर्त्याची प्रार्थना महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियमाच्या कलम ११ (सी), १२ (६), १२ (७), १२ (१०) नुसार करण्यात आली आहे.

महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियमाच्या कलम ११ (सी) आणि १२ (६), १२ (७), १२ (१०) खालीलप्रमाणे वाचनात आहेत:

कलम ११ (सी):-

"११. प्राधिकरण खालील अधिकारांचा उपयोग करेल आणि पुढील कार्ये पार पाडेल, म्हणजे:-

....

(सी) टंचाईच्या कालावधीत जलसंपत्ती प्रकल्प, उपखोरे व नदी खोऱ्यात उपलब्ध पाण्याच्या सम्यक वितरणाची प्राथमिकता निश्चित करणे;

कलम १२ (६) (सी):

"(६) प्राधिकरण खालील तत्वांच्या आधारे खोऱ्याची पातळी, उप-खोऱ्याची पातळी किंवा प्रकल्प पातळीवर कोटा निश्चित करेल: -

(सी): उप-खोऱ्यातील नदी पात्रात त्रास कमी करण्यासाठी, पाणी साठवले जाईल. नदीपात्रात किंवा उप-खोऱ्यातील जलाशयांमध्ये, जेवढे असेल तेवढे, दरवर्षी ऑक्टोबरच्या अखेरीस नियंत्रित केले जाईल, खरीपाच्या वापरासह वापरण्यायोग्य पाण्याचे प्रमाण, सर्व जलाशयांसाठी अंदाजे सारखे असेल;

कलम १२ (७) प्राधिकरणाने हे सुनिश्चित केले पाहिजे की नदीच्या पात्रातील एजन्सीद्वारे "शेपटी ते डोके" सिंचन लागू केले जाईल.

कलम १२ (१०) (ए) राज्यातील दुष्काळग्रस्त भागाला पाणी उपलब्ध करून देण्यासाठी प्राधिकरण प्रयत्न करेल.

कायद्याची कलम २ (i) अन्वये हक्क शब्द परिभाषित केला आहे:

(i) अधिकृततेचा अर्थ असा आहे की कोणत्याही नदीपात्र एजन्सीने या कायद्याच्या उद्देशाने पाण्याचा वापर करण्यास अधिकृत मान्यता दिली आहे.

अधिनियम कलम १२ (६) मध्ये असे म्हटले आहे की प्राधिकरण प्रकल्प स्तरावर, पोट-बेसिन पातळीवर कोटा निश्चित करेल. ज्याची काही तत्वे १२(६) (सी) एक आहेत. कलम २ (i) (एस) अन्वये कोटा परिभाषित केला गेला आहे कारण पात्रता धारकास उपलब्ध असलेल्या पाण्याचे आकारमानात्मक प्रमाण उपलब्ध झाले आहे

तथापि, २००५ चा महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण कायद्यात दुरुस्ती २०११ मध्ये करण्यात आली आहे. नवीन कलम ३१ए, मध्ये पाटबंधारे हक्कांची भर घातली गेली. कलम ३१ए खालीलप्रमाणे वाचतात: -

३१ए: या कायद्यात किंवा सध्या अस्तित्वात असलेल्या कोणत्याही कायद्यात काहीही समाविष्ट असले तरी "हक्क" हा शब्द फक्त अशाच क्षेत्रासाठी लागू होईल जिथे महाराष्ट्र सिंचन पद्धतींचे शेतकऱ्यांकडून व्यवस्थापन अधिनियम, २००५ अंतर्गत आलेखानासह सर्व संबंधित तरतुदींचे पालन केले जाईल.

५.२ कलम १२(६)(सी) जी केवळ सिंचन हक्कांसाठी जलाशयांच्या समानतेसाठी लागू होऊ शकतात, ती सध्या घोड प्रकल्पासाठी लागू आहे कारण हा प्रकल्प शासनाने महाराष्ट्र सिंचन पद्धतींचे शेतकऱ्यांकडून व्यवस्थापन अधिनियम, २००५ च्या कलम ५ आणि ६ च्या अंतर्गत आखून दिला आहे.

१५/१०/२०१२ रोजी घोड जलाशयात थेट जलसाठा २६ % टक्के होता, तो ३३%, पेक्षा कमी होता, म्हणून ही बाब टंचाईच्या व्याख्येत येते. नियम २ प्रमाणे कलम ११ (सी) आणि १२ (६) (सी) अंतर्गत तरतुदी आकर्षित करते. म्हणूनच, सध्याच्या प्रकरणात प्राधिकरणाचे थेट कार्यक्षेत्र आहे.

तथापि, कुकडी कॉम्प्लेक्सच्या डिंबे धरणातून प्रतिवादींनी १ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) पाणी सोडले आहे ज्यामुळे २१/१०/२०१२ रोजी ते घोड प्रकल्पात थेट संचयनाची वास्तविक उपलब्धता ३८% करते परंतु ऑक्टोबर २०१२ च्या अखेरीस अधिनियमाच्या कलम १२ (६) (सी) अंतर्गत प्रदान केलेल्या कुकडी संकुलाप्रमाणेच खरीफाच्या वापरासह वापरण्यायोग्य पाण्याच्या प्रमाणाचा अंदाज केला नाही.

५.३ जिल्हाधिकारी, पुणे यांनी कुकडी संकुलामधून अहमदनगर व पुणे जिल्ह्यातील आणि सोलापूर जिल्ह्यातील करमाळा तालुक्यातील गावांसाठी पिण्याच्या पाण्यासाठी उद्दिष्ट ठेवले आहे. यासाठी एकूण आवश्यकता ६.८२२ हजार दशलक्ष घनफूट (TMC) आणि जलसंपत्ती विभागाच्या अधिकाऱ्यांनी वरच्या ४.५ परिच्छेदानुसार हे पाणी दोन गरम हवामानात फिरवण्याची योजना आखली आहे. जिल्हाधिकाऱ्यांनी दि २१/०५/२०१३ च्या लेखी निवेदनात नमूद केले आहे की ज्या गावांमध्ये पाणी मागितले गेले आहे त्यांना वरील परिच्छेद ४.९ च्या माध्यमातून टँकरद्वारे पिण्याचे पाणी पुरविले जात आहे. जिल्हाधिकारी, अहमदनगर यांनी दिनांक २०/०५/२०१३ रोजी लेखी निवेदन सादर केले आहे ज्यामध्ये नमूद केले आहे

की ज्या गावात पाणी मागितले गेले आहे त्या गावाला वरील परिच्छेद ४.८ च्या माध्यमातून टँकरद्वारे पिण्याचे पाणी पुरविले जात आहे. ६५ कोल्हापूर टाईप बंधान्यामधील (K.T. weirs) शिल्लक पाणी शिरूर पर्यंत कुकडी धरणाच्या खाली जिल्हाधिकारी, पुणे यांनी वरील परिच्छेद ४.५ च्या माध्यमातून पिण्याकरीत आरक्षित केले आहेत. कुकडी संकुलातील १३/०५/२०१३ रोजी पाण्याच्या उपलब्धतेकडे पाहता हे स्पष्ट झाले आहे की १५/०७/२०१३ पर्यंतच्या कालावधीत पिण्याच्या पाण्याची तरतूद करूनही शिल्लक पाणी उपलब्ध रहाणार नाही.

५.४ असा युक्तिवाद केला गेला की 'शेपूट ते डोके' या तत्त्वानुसार, प्रवाहाविरुद्ध प्रकल्पांमध्ये साठा भरण्यापूर्वी ज्या दिशेने प्रवाह वाहतो त्या दिशेने प्रकल्पांमधील साठा सुनिश्चित केला जाईल. तथापि, आमचे म्हणणे आहे की "शेपूट ते डोके " तत्त्व प्रत्येक प्रकल्पाच्या आदेश क्षेत्रामध्ये सिंचन लागू होते, जे सिंचन पाण्याच्या पुरवठ्यासाठी पूर्णपणे नियंत्रित वितरण प्रणाली आहे आणि निसर्गावर अवलंबून नाही. तथापि निसर्गावर अवलंबून असलेल्या बदलत्या जलविद्युत आणि भौगोलिक परिस्थितीमुळे हे खोऱ्यात किंवा उप-खोऱ्यात जलाशय भरण्यावर लागू होऊ शकत नाही. उदाहरणार्थ मोठ्या पाणलोट क्षेत्रात कमी जलाशय, अपप्रवाहाच्या तुलनेत पूर्वी भरून जाऊ शकतात. यापूर्वी भीमा उप-खोरे व राज्यातील काही इतर उपखोऱ्यांमध्ये याचा अनुभव आला आहे. अशाप्रकारे, आम्ही हा वाद स्वीकारण्यात अक्षम आहोत.

५.५ सध्या कुकडी संकुलातील १३/०५/२०१३ रोजी पाण्याची उपलब्धता पाहता हे स्पष्ट झाले आहे की कलम १२ (६) (सी) नुसार जलाशयांच्या अंदाजे समानता करण्यासाठी कोणतेही शिल्लक पाणी उपलब्ध नाही.

५.६ वरील निरीक्षणे व विश्लेषणे लक्षात घेता खालीलप्रमाणे दिशानिर्देश दिले आहेत:

(अ) महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण कायद्याच्या आवश्यकतेनुसार राज्य जल धोरणाच्या परि २.१.१ नुसार योग्य एकात्मिक नियोजन योग्य त्या वेळी करणे आवश्यक आहे असे या प्राधिकरणाला वाटते. हे सुनिश्चित करण्यासाठी, हे सरकार यावर्षी १५ ऑक्टोबरपर्यंत सर्व जलसंपत्ती प्रकल्पांमधील साठवण स्थितीचा आढावा घेऊ शकेल आणि ३१ ऑक्टोबर २०१३ पर्यंत त्या स्थानास प्राधिकरणास सूचित करेल. संकटांना सामोरे जाण्याची शक्यता असलेल्या भागात ओळखले जाऊ शकते. तसेच शासनाने पावले उचलावी यासाठी प्रस्तावित केलेली पावले ३१ ऑक्टोबर २०१३ पर्यंत यासंदर्भात या प्राधिकरणास सूचित केले जाऊ शकते.

(ब) मे २०१३ मध्ये पिण्याच्या पाण्यासाठी गरम हवामान फिरविणे खालीलप्रमाणे समाविष्ट करण्याच्या योजनेनुसार त्वरित सुरु केले जाईल:

- i) हिंगणी, तरडोबाचीवाडी, गोळेगाव, दाणेवाडी, कोल्हेवाडी, राजापूर, मठा, कराडे, निमोणे, मोटेवाडी, लांघवाडी, चव्हाणवाडी या गावांची पिण्याच्या पाण्याच्या गरजांची पूर्तता करण्यासाठी घोड नदीत कुकडी डाव्या काठाच्या कालव्याच्या आऊटलेट नंबर ७३ च्या माध्यमातून सुमारे १० (९.५ ते १०.५) दशलक्ष घनफूट (mcft) पाणी सोडले जाईल.
- ii) जास्तीत जास्त अंतर ओलांडण्यासाठी, अरुंदली / पिंपळगाव पिसा येथून सुमारे १५ (१४.५. ते १५.५.) दशलक्ष घनफूट (mcft) पाणी हांगा नदीत सोडले जावे आणि शिरसगांवकाटा, इनामगांव व तांदळी येथील पिण्याच्या पाण्याची गरज भागविण्यासाठी कोल्हापूर टाईप बंधारा (k. t. weirs) येथे ते साठवले जाऊ शकेल.

या शोध आणि निरीक्षणाद्वारे, याचिका निकाली काढल्या जातात.

सही/-
(चित्कला झुत्ती)
सदस्य (अर्थव्यवस्था)

सही/-
(रवी बी. बुधीराजा)
अध्यक्ष

(एस. व्ही. सोडल)
सचिव

परिशिष्ट १

अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण, पुणे

दिनांक/५/८ २०१३ रोजीच्या महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणाच्या पत्र क्रमांक एमडब्ल्यूआरआरए / याचिका /२०१३ चे प्रकरण क्रमांक २९० / २ नुसार दिलेली माहिती

हजार दशलक्ष घनफूट मध्ये (TMC)आकडेवारी

अ. क्र.	धरणाचे नाव	अंदाजी संचयन			दिनांक १३ मे २०१३ रोजीचे संचयन			दिनांक १५ जुलै २०१३ पर्यंतचे आरक्षण					दिनांक १५ जुलै २०१३ च्या नंतर राहिलेले संचयन			शेरा
		चालू	बंद	एकूण	चालू	बंद	एकूण	बाष्पीभवन	पिण्यासाठी	औद्योगिक	सिंचन	एकूण	चालू	बंद	एकूण	
1	2	5	4	3	8	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	कुकडी कॉम्प्लेक्स															
	१ पिंपळगाव जोगे	3.890	4.420	8.310	0.000	3.459	3.459	0.519	2.416	0.000	0.000	2.935	0.000	0.524	0.524	पिंपळगाव जोगे धरणाखेरीज हे बंद संचयन काढले जाणार नाहीत
	२ माणिकडोह	10.174	0.700	10.874	0.209	0.700	0.909	0.031	0.178	0.000	0.000	0.209	0.000	0.700	0.700	
	३ येडगाव	2.800	0.500	3.300	0.234	0.500	0.734	0.035	0.194	0.005	0.000	0.234	0.000	0.500	0.500	
	४ वडज	1.169	0.099	1.268	0.110	0.099	0.209	0.017	0.093	0.000	0.000	0.110	0.000	0.099	0.099	
	५ डिंभे	12.483	1.000	13.483	0.469	1.000	1.469	0.070	0.399	0.000	0.000	0.469	0.000	1.000	1.000	
	एकूण	30.516	6.719	37.235	1.022	5.758	6.780	0.672	3.280	0.005	0.000	3.957	0.000	2.823	2.823	
2	घोड	5.467	2.172	7.639	0.000	0.570	0.570	0.189	0.015	0.030	0.000	0.234	0.000	0.336	0.336	
	एकूण	35.983	8.891	44.874	1.022	6.328	7.350	0.861	3.295	0.035	0.000	4.191	0.000	3.159	3.159	

कार्यकारी अभियंता
कुकडी सिंचन विभाग क्रमांक १
नारायणगाव

कार्यकारी अभियंता
कुकडी सिंचन विभाग क्रमांक २
श्रीगोंदा

अधीक्षक अभियंता व प्रशासक
अधिकार क्षेत्र विकास प्राधिकरण
पुणे